

Legende van het heilig kruis te Wijk-Maastricht

<https://hdl.handle.net/1874/236378>

mm 133gd

AB-THO

ALV

132-4

Vak 132

ENDE

VAN HET

HEILIG KRUIS

TE

WIJK-MAASTRICHT.

4

TRICHT,

BIJ J. WYNAN DS-GULIKERS.

1500000000
1000000000
5000000000

LEGENDE

VAN HET

HEILIG KRUIS

TE

WIJK-MAASTRICHT.

Bibliotheca
Conventus
Woerdenensis

MAASTRICHT,

BIJ J. WYNANDS-GULIKERS.

LEGENDE
VAN HET H. KRUIS
TE MAASTRICHT.

»Er was (in de heilige XIII eeuw) een jonker, die verblijf hield in een tusschen Tongeren en Maastricht liggend dorp, Riempsst geheeten. Deze edelman vond geene rust meer, des daags noch des nachts. Hij had belofte gedaan, de Heilige Plaatsen van Jeruzalem te gaan zien. Op een bepaalden keer waardschapte hij in het bijzijn van zijne huisvrouw, zijne kinderen en vrienden, legde hun den toestand zijns harten bloot, klagende, dat, waar hij ging of stond, en zelfs in zijnen slaap, altijd het denkbeeld hem voor den geest zweefde, van de Heilige Plaatsen en het Heilige Graf onzes Heeren Jesus Christus te bezoeken. Tevens voegde hij er bij, dat hij van zin was, dit te doen zonder morren, en dat hij wenschte van zijne vrouw, zijne kinderen en vrienden afscheid te nemen, om zulke bedevaart aan te gaan. Waarop de edele vrouw antwoordde: »Nooit of nim-

mer heb ik van u iets anders te weten gekregen dan goede werken; nooit of nimmer heb ik daartegen gestreefd, en zal het ook nu niet wagen te doen, met voorbehouding echter, dat wij samen onze goederen in orde brengen en zorgen, dat hiernamaals bij onze telgen noch krakeel noch twist ontsta (en te meer, wijl zij eene simpele dochter *Anna* hadden, die hoogst eenvoudig was). Dat wij deze vooral en boven de andere kinderen met goederen bedeele, opdat zij na ons beider afsterven geen gebrek lijde.» — De beide edellieden hielden samen raad en handelden diensvolgens in bijzijn der hunnen. Als zij dan over al hun goed naar best weten met de vrienden beschikt hadden en gezorgd, dat de simpele maagd *Anna*, hun beider kind, voorzien was, zoo nam de jonker afscheid van zijne vrouw, zijne kinderen en vrienden, en bereidde zich ter vrome bedevaart naar het Heilige Land. De eenvoudige *Anna*, zijne dochter, kwam daarop en begeerde van haren vader, dat hij haar eene kermis of schenkaadje wilde brengen, wanneer hij wederkeerde; zij zoude voor hem bidden. De vader beloofde haar dit te doen.

Het goede heerschap aanvaardde, vergezeld van een' bediende, den heiligen pelgrimstogt op eenen Vrijdag.

Intusschen ging het eenvoudige maagdelyk, om niet te vergeten, wat zij haren vader toegezegd had, alle dagen, gedurende haars

vaders lange afwezigheid, ter kerke voor haren vader bidden.

De jonker kwam te Venetië aan, ging daar sloop met de overige pelgrims, die er waren, en toog naar het Heilig Land. Daar aangekomen, bezochten alle de pelgrims, en de jonker mede, de Heilige Plaatsen met groote godsvrucht en stortten er hunne gebeden. De overste van het klooster aldaar sloeg den jonker en meer andere pelgrims tot Ridder naar de aloude gewoonte. Toen dacht hij aan zijne gemalin, zijne lieve kinderen en vrienden, om elkeen eene kermis mede te brengen, maar dacht niet aan de simpele dochter *Anna*, noch aan de haar gedane belofte. Het eenvoudige meisje evenwel verzuimde niet, alle dagen, gelijk zij gezegd had, voor haren afwezigen vader te bidden.

Ten langen laatste scheepten zich de pelgrims weder met Gods hulp in. God verleende hun goeden wind, zoodat zij binnen luttel dagen te Venetië wederkwamen, vanwaar zij aan boord gingen, hunne vaart voortzettende tot dat zij in de stad Schuls aanlandden. Daar hielden de pelgrims halt, ten einde wat rust te nemen. In dien rusttijd nam de edelman alle de voor vrouw en kinderen en vrienden medegebrachte kleinooden in oogenschouw, nog onbewust blijvende van de schenkaadje, die hij (zijner) simpele dochter had toegezegd. Van dit scheidingspunt uit reisde

ieder der pelgrims landwaarts. Edoch het vrome heerschap, zich onderweg bedenkende, dat hij voor zijne thuiskomst nog de Moeder Gods Maria wilde bezoeken, begaf zich naar O. L. V. te Tongeren en trad aldaar de kerk in. Voor het Hoogaltaar in gebed verzonken, kwam hem de gedachte op, dat hij voor zijn eenvoudig dochterken *Anna* niets bij zich droeg van hetgeen hij haar beloofd had, maar alleen voor zijne wederhelft en de andere kinderen en vrienden. De goede jonkheer peinsde na, en was niet weltevreden, dat hij zulks vergeten had: »Wat ik haar geve of medebreng, sprak hij, daarmee zal zij tevreden wezen.» Hij kwam dan op de gedachte, haar eene groote noot te geven, gewikkeld in eenen zijden doek met welriekende kruiden, die hij kwanswijs uit vreemde landen had medegebracht, hopende dat zijn kind door hare eenvoudigheid er vrede meê zou hebben. Want hier in den lande waren geene notenboomen, behalve te Tongeren in den kruidhof van des prinsens paleis. Zoo gehandeld hebbende, is de edelman met zijnen dienstknecht en andere vrienden, die hem te gemoet gesnelde waren, naar zijne woning in het dorp teruggekeerd, alwaar hij van zijne overige vrienden, huisvrouw en kinderen hartelijk onthaald werd.

Des anderdaags deelde hij aan ieder hunner uit, wat hij van het Heilige Land had medegebracht, alweêr niet peinzende op zijne

simpele dochter, die nochtans daarbij stond en wie hij, meer dan het gansche gezin, beloofd had iets te zullen medebrengen. Deze zag haren vader aan hare zusters en broeders elkeen het zijne geven, haar echter niemandal. Schreiende verwijderde zij zich. Op den volgenden dag, als haar heer en vader met zijne vrienden aan tafel gezeten was, kwam *Anna* bij hare moeder en klaagde al weenende haren nood: »Moeder! wat heeft mij mijn heer-vader gebracht? Want hij had mij gezegd, dat hij mij eene kermis zou medebrengen. Alle mijne zusters en broeders hebben kermissen gekregen, en ik geene.» — De moeder dat nokken en snikken hoorende van hare dochter, die haar uitermate lief was, stond in allerijl op, nam haar kind bij de hand, en begaf zich ter tafel, waar de heer met zijne vrienden zat. Terwijl het maagdeken tranen stortte, vatte hare edele moeder het woord op, zeggende: «Hier is onze dochter *Anna*, en zij heeft mij gevraagd, of gij haar eene schenkaadje hebt medegebracht, gelijk hare zusters en broederen.» Als de heer dit vernam, zeide hij: «Dit moet iets wonders in hebben, want telkenmale is mij mijne dochter in vergetelheid gebleven tot nu toe.» Ter beantwoording harer vragen stond nu de heer op, en sprak: «Kom mijne lieve *Anna*, ik zal u geven, de kermis, die ik u gebracht heb uit het vreemde land.» Het kind, nog altoos weenende, riep uit; «Waar

is mijne kermis? o! geef ze mij! want mijne zusters hebben reeds de hare, geef mij de mijne, dan ben ik tevreden.» — Zoo bleef het dochttertje immer krijten tot dat zij haar kleinnood erlangde. Intusschen bracht de vader in tegenwoordigheid van zijne vrouwe, kinderen en vrienden de groote houten noot, gewonden in eenen zijden doek met welriekende kruiden, zoodat alle de gasten verwonderd stonden over de balsemrijke geuren. «Ziehier, mijne dochter! sprak de vader, hier is de kermis, die ik u gebracht heb, bewaar ze!» De jonkvrouw *Anna* ontving haar geschenk uit de handen haars vaders, viel op de knieën, om haren vader te danken, kustte de gift, en ijldde opgetogen van vreugde heen. Gelijk zij het plagt trad zij de kerk binnen, om nu ook God te danken voor hetgeen zij bekomen had. Kortens tijd daarop plantte het blijde wicht de groote houten noot in den kruidtuin des huizes, om ze te laten groeien en ging daarvoor God in den tempel bidden. Geen lange tijd verliep er of daar wies uit de noot een boompje met drie spruiten gegaffeld. De maagd ziende, dat haar kleinnood te wassen stond, verheugde zich om het zeerst en bezocht nu meermalen de kerk en den tuin, naar mate het boompje bij tijdsverloop een boom werd. De dienstmeiden en knechten, gekleurende met de eenvoudigheid harer jonkvrouw, noemden de noten, welke van haar geschenk voortteelden, gemeen, wijl

dezelve van vreemden bodem afkomstig waren. Waarop de simpele maagd wedervoer: »Deze kermis die mij mijn vader heeft aangebracht, zal langer duren dan mijner zusteren kermis.» Meer dan andere boomen groeide deze aan en schoot op, zoodat iedereen groot wonder dacht van den drietakrigen vorm, die uit de noot ontkiemde.

Langen tijd daarna kwam er met Gods welbehagen over de gansche landbouw een groot onweder van donder en bliksem en hagel, welke vele schade aan kerken, steden, boomen, huizen en vruchten aanrichtte. 's Anderdaags ochtends ging *Anna* volgens gewoonte vroegtijdig naar de kerk, om haar gebed te doen. Toen zij eindelijk in den hof trad, om te kijken naar haar gewas, zag zij haren boom verslagen gelijk de andere boomen. Zij was uittermate droef. Desniet-tegenstaande naderde zij tot den boom en ontwaarde, dat in deszelfs midden een schoon kruis overeind stond en de groote noot er onder, want het kruis stond op het midden van de noot, daar het er uit gerezen was. Blijde liep zij nu naar haars vaders huis en riep er met luide stem: «Ziet! ziet de kermis, die mij mijn vader uit vreemde landen gebracht heeft.» Door dat roepen werden de meiden en de knechts gram en zegden tot elkander: «Laten wij gaan zien; ons dunkt, dat de jonkvrouwe zot geworden is van het onweder van den nacht.» Zij kwamen dan

allen in den kruidhof, en ontwaarden er, dat der simpele magen boom ook gebroken was, en in deszelfs midden zagen zij een kruis, het lichaam onzes Heeren, en daaronder de groote noot, waaruit hetzelfde gegroeid was. Toen gingen de meiden en de knechts tot hunnen heer en hunne meesteres, vertellende wat zij aanschouwd hadden. De heer begaf zich met zijne gemalin en het gansche gezin naar den tuin, om het groote wonder gade te slaan. Hij vond het en peinsde na over hetgeen met zijne simpele dochter geschied was.

Alle dagen ging het vrome kind het kruis bezoeken, dat uit hare gift ontsproten was. Nu begeerde zij God te dienen en met het notenhouten beeld in een klooster te gaan leven. Spoedig evenwel had zich de mare van 't wonder over het land verspreid. De heeren van Tongeren, van Maastricht en andere plaatsen kwamen vol verlangen, om het wonder van nabij te aanschouwen. En zij bevonden, dat het waar was. Het verlangen der zedige *Anna*, om met dat kruis God in een convent te dienen, werd hoe langer zoo vuriger. Toen de heeren haar ondervroegen, welk klooster zij wilde betrekken, werd het meisje verlegen en beschaamd en liep aan hare moeder zeggen, dat zij met hare kermis en kruis begeerde te leven in het klooster te Maastricht bij Sint-Servaaskerk. De vader bevroedende, dat zijn lief kind niet wilde scheiden van haar dierbaar kleinood, bracht de vrome jonk-

vrouw met het beeld in groote praal en pracht, waaraan alle zijne vrienden, alle de prelaten des lands en nog andere heeren, zoowel burgerlijke als geestelijke, deel namen, naar Tricht (Maastricht) tot in het aldaar bestaande klooster der Witte-Vrouwen, Sinte-Maria-Magdalenaklooster genaamd, alwaar het gevierde kruis door Gods verheuging groote wonderen deed.»

AANMERKING OP HET VOORGAANDE.

Bovengemeld verhaal komt voor op een zeer oud handschrift uit de archieven der pastorij van Riempst. Eene oude kopij van dit handschrift, dat deszelfs oorsprong op den titel meldt, heeft mij gelegenheid gegeven, deze legende getrouw in hedendaagschen stijl terug te geven. De schrijver van het stuk zelf is onbekend gebleven, gelijk het meer gebeurt met de hagiografische bescheiden uit de, in dit opzicht wel donkere, maar anders gouden middeleeuwen. Alleen de oude kopij van het oorspronkelijke, die afkomstig is van het Sinte-Maria-Magdalenaklooster der Witte-Vrouwen op het Vrijthof te Maastricht, schijnt van de hand eener non uit gemeld convent, wier name wellicht zuster *Erme van Bree* is, die het eerste onder de genoemde getuigen der aangestipte mirakelen voorkomt. Twee andere getuigen welke nog genoemd worden, zuster *Catharina Guelen* en zuster *Maria*

Das, van de Witte-Vrouwen. Het onderhavige stuk begint met den titel: «van den heyligen cruce van der noet staende inde cloest- van den witte vrouwen in der stadt van Maestricht,» en eindigt met het latijnsche slotwoord: «Deo gratias.» De mirakelen, door God bij het heilig kruis gedaan, zijn meestal in het klooster zelf voorgevallen aan pelgrims uit Hongarijen, door de schrijfster genoemd «hongerse pelgerynen» en dagteekenen van de XVe eeuw.

Buiten de Hongaarsche bedevaartgangers uit vroegere tijden vinden wij nog hoofdzakelijk Duitschers en Walen, die uit godsvrucht het wonderdadig kruis kwamen vereeren. Van Huy en omstreken, alsmede van Luik, waren langen tijd bedevaartsprocessiën in zwang. Menig een, die met vertrouwen op Gods barmhartigheid tot dit Christusbeeld zijne toevlucht nam en de gewijde maat aan hetzelfde aanraakt, op zich droeg, heeft hulp voor ziels- en lichaamskwalen ondervonden; in het bijzonder viel aan vrouwen eene voorspoedige verlossing ten deel, en werden velen van koorts en smettelijke ziekten genezen. Zoo- dat dit alles tot een onbetwistbaar bewijs strekt, welke voordeelen en genaden aan de vereering van den lijdenden Zaligmaker in dezen geheiligden schat zijn verbonden.

Dit beeld, van 't begin af, een zoo bijzonder voorwerp van godsvrucht in het klooster der Witte-vrouwen, alwaar gemelde jonk-

vrouw Anna als zuster der orde in geur van heiligheid is overleden, werd later in den jare 1804 naar de kerk te Wijk overgebracht, alwaar den 14 September 1813, het Broederschap van het H. Kruis is opgericht, waaraan PIUS VII., den 9 Februari 1816, ten einde bij de geloovigen de godsvrucht tot den lijdenden Zaligmaker op te wekken, vele gunsten en aflaten verleend heeft. Den 16 Julij 1843 werd gelijk wij vroeger gezegd hebben, het Broederschap van het H. Hart, onder vergunning van alle voorrechten, daarmede vereenigd.

De keizer Napoleon I., wiens doordringende blik zoo ras iets schoons en merkwaardigs plagt op te merken, had, naar men verhaalt last gegeven, om, onder de kostbare voorwerpen, ook dit wonderbaar Christusbeeld naar Parijs weg te voeren. Edoch de goddelijke Voorzienigheid heeft niet gedoogd, dat de stad van zulk een heerlijken schat beroofd wierd. Een nagemaakt Christusbeeld, welks onechtheid eerst te Parijs ontdekt werd, kwam in de handen der Franschen, die zonder het te weten het ware afbeeldsel als een geschenk van God en een dierbaar pand, aan onze voorzaten toevertrouwd, hier ter stede achterlieten.

Thans berust het ware beeld nog in de H. Martinuskerk, die in den jare 1857, dank zij de zorgen van den HoogEerw. heer deken Van Laer en de bijdragen van de parochie,

den staat, de provincie en de stad, volgens den architect Cuypers, van Roermond, geheel nieuw gebouwd, den 13 Mei des gemelden jaars met groote plechtigheid door den bisschop van Roermond, den Hoogwaarden Heer J. A. Paredis, ten aanzien van duizenden, werd ingezegend.

In het jaar 1863 is, tijdens het vijftigjarig jubelfeest van de oprichting des Broederschaps door de zorgen van deszelfs Bestuur, een nieuw in christelijken stijl vervaardigd altaar, ter eere van het H. Kruis, welks mirakuleus beeld er in rust, opgericht met het daartoe betrekkelijk jaarschrift:

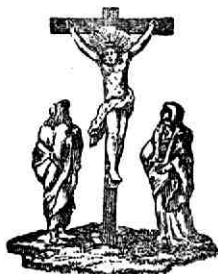
ERECTVM A PIÂ SODALITATE CRVCIS,
(opgericht door de godvruchtige Broederschap
van 't Kruis.

GEBED

WAARAAN EEN VOLLE AFLAAT VERBONDEN IS.

Pius VII (10 April 1851) heeft aan allen, die dit gebed godvruchtig en met een rouwmoedig hart bidden, geknield voor een afbeeldsel, welk ook, van den gekruisigden Zaligmaker, telkens onder de gewone voorwaarden, dat is na gebiecht en gecommuniceerd en eenige gebeden gestort te hebben volgens het inzicht der H. Kerk, een *vollen aflaat* verleend; dien Leo XII (17 April 1823) ook toepasselijk heeft gemaakt op de geloovige zielen, en die laatstelijk door Pius XI (31 Julij 1858) is bekrachtigd geworden.

Zie mij hier, o goede en zoetste Jesus, voor uw aanschijn op mijne knieën neêrgebogen; met de vurigheid bid en smee ik U, dat Gij U gewaardigt levendige gevoelens van geloof, hoop en liefde met een waar berouw over mijne zonden,

en een vasten wil om die te verbeteren, in mijn hart te drukken, terwijl ik met groote ontroering en droefenis des gemoeds uwe vijf wonden bij mij zelven overweeg en in den geest aanschouw, mij herinnerende de woorden, welke de profeet David reeds

omtrent U, o goede Jesus, zich in den mond legde: *Zij hebben mijne handen en mijne voeten doorboord, zij hebben alle mijne beenderen geteld.*

Bid eindelijk: 5 Onze Vaders en 5 Wees gegroeten, en even zooveel malen: Eere zij den Vader, enz. volgens de meening van Z. H. den Paus.

BIJ DENZELFDEN BOEKHANDELAAR IS
VERDER VERKRIJGBAAR:

VERTROUWELIJKEZAMENSPRAKEN met Jezus aan den voet van het Tabernakel, gevolgd door eene dagelijksche begroeting der allerheiligste Maagd Maria. Door den eerw. Pater *Eg. Vogels*.

PHILAGIA. Catechismus der volmaaktheid, door *R. J. Pierik*. S. J.

NOVENE ter eere van het allerheiligste Hart van Jezus, door den H. Kerkleeraar *Alphonsus Maria de Liguori*.

J. M. J. A. MANIER om de gelezene of stille Heilige Mis te dienen, volgens den Romeinschen Ritus.

HEMELSCHE WEGWIJZER — EERT VADER EN MOEDER. Leer- en gebedenboek voor groote en kleine kinderen, door *Alphons Alberts*, kapelaan te Geleen.

HANDBOEKJE van innemende en practische godsvrucht tot het H. Hart van Jezus, uit de geschriften van de Gelukzalige *Margaretha Maria Alacoque*, door *Dionysius Cassajans*.

